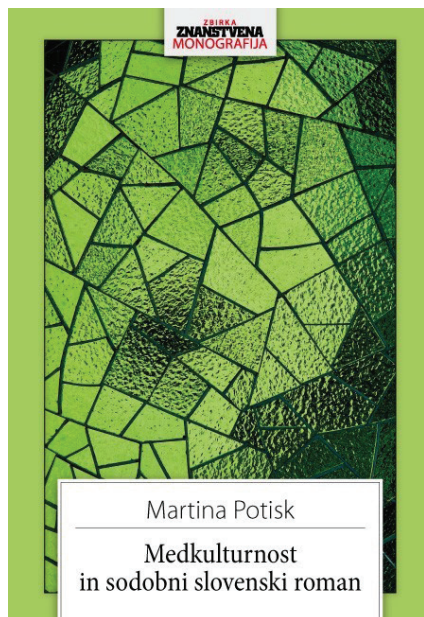

V BRANJE VAM PRIPOROČAMO

Iz »zakulisja« knjižne izdaje: Martina Potisk: *Medkulturnost in sodobni slovenski roman*. Kulturni center Maribor, 2022. 217 str.

Poanta tega komentarja je postaviti in prikazati raziskavo *Medkulturnost in sodobni slovenski roman* znotraj primarnih premišljevalsko-idejnih podstat in predstavnostnih praks, ki omenjeno pisanje pomembneje ali podrobneje opredeljujejo, a vsaj na prvi pogled pogostejše postajajo pritajene in postranske. Naj povemo, da je pričujoče premišljanje prvenstveno in prednostno projektirano kot disertacija ter v kasnejšem knjižnem poskusu kot modularna raziskava, in sicer ne samo zavoljo zagonetnega pomanjkanja primerljivejših študij, ampak predvsem pod prevlado dejstva, da dosedanja predočanja in idejne podmene

medkulturnih stanj ali pojavnosti v preiskavah slovenske literarnovedne stroke slonijo v glavnem na predvidljivih praksah. Te v svoje osrednje polje pritegujejo predvsem permanentne motivno-tematske konstante, katalizirane skozi individualne intervencije ali itinerarije in pretežno povzemale prikaze, ki torej posledično poredkoma pretresavajo preostale plasti preiskovanega predmeta. Od tod skoraj paradno »prepakiranje« književnosti v kategorijo ogledala ali odslikovalca dejanskega stanja. Da bi neovrgljivo prešli preteča in pretekla preiskovalna krnjenja, pa je nujno in nasploh najbolj merodajno poseči po prav vseh nivojih naslovljenega gradiva.

Knjiga najavlja prepletanje polivalenčnega teoretskega temelja in pluralnih preučevalnih pretresavanj; spomnimo, da semantika medkulturnosti sodi k bolj neoprijemljivim postavkam postmoderne humanistike. Še več, nimalokdaj jo najdevamo v nezdružljivih prekrivanjih in povezovanjih s sociologijo, antropologijo, prevodoslovjem, pedagogiko, kulturologijo, lingvistiko, literarno vedo in drugimi podobnimi praksami, kar konstantno kliče h korenitejšim premislekom o raziskovalnih nastavkih. Iz tega razloga je nujno privzeti presojevalsko podlago, ki deluje detajlno, a poenoteno in obenem dovolj plastovito, da dostojno opredeli odslikane »odmerke« medkulturnosti.

Ne moremo namreč mimo neverjetno pogosto spregledanega in skrajno nedoločnega razlikovanja med idejama medkulturnosti in multikulturnosti; seveda sta ideji medsebojno prepleteni in genealoško sorodni, a njunih stanj, pojavnosti in posledic preprosto ne gre pojmovati pavšalno, jih popolnoma poljubno podrežati poetikam ali preiskovalnim navdihom.

Teoretski kontekst, kakršnega gradimo in posledično izrabljamo, prikimava precedenčnemu modelu medkulturnosti ter nadalje narekuje presek najplodnejših in najpovednejših predstavljanih s poudarkom na prevladujočih praksah predočanja tega pojma. Kar med drugim pomeni, da v svoje presojevalsko polje pritegnemo prostrani spekter standardnih, sodobnih in metabesedilnih modalnosti, ki nudijo nepogrešljive in predvsem mnogoplastne perspektive za preiskovanje pridružene palete besedil.

Že iz naslova vidimo, da status središčnega predmeta preiskovanja pripada sodobnemu slovenskemu romanu. V tem markantnem »bazenu« nadalje naslavljamo predvsem besedila, ki izidejo po prelomnem letu 1991, katerega premise, pomeni in preroditveni podtoni so jasni in neogibni tudi brez morebitnega posebno intenzivnega pojasnjevanja. Pa vendar velja povedati, da se roman ravno v omenjenem negotovem obdobju preobraža v pogostejše prakticirano in potemtakem prebirano obliko tudi na Slovenskem, kar dodatno določa in izostri izbiro. Izbor bazira na romanih, ki ustrezajo sprotnim in predstavnostno podnetnim kazalnikom, kakršni so: »odskočno« leto 1991, avtorska odmevnost

in mobilnost, osebna enakost ter neizključujoča in nasploh nepogrešljiva generacijska pestrost. Zlasti zadnja postavka pelje k postrojitvi in primerjalnemu pregledovanju generacijskih skupin, tj. starejše (roj. do 1950), srednje (roj. med 1950 in 1970) in mlajše (roj. po 1970), z jedrnim poudarkom na posameznih romanih Borisa Pahorja, Zorka Simčiča, Alojza Rebule, Lojzeta Kovačiča, Jožeta Snoja, Florjana Lipuša, Marjana Tomšiča, Evalda Flisarja, Maruše Krese, Draga Jančarja, Brine Svit, Marka Sosiča, Ferija Lainščka, Borisa Kolarja, Maje Novak, Sonje Porle, Maje Haderlap, Erice Johnson Debeljak, Andreja Blatnika, Andreja E. Skubica, Sebastijana Preglja, Polone Glavan, Gabriele Babnik, Gorana Vojnoviča in Nataše Kramberger.

Teza, ki jo razvijamo in sproti potrjujemo, govori o nemajhnih medsebojnih prekrivanjih, prepletanjih in prevojih projiciranih (upovedanih) medkulturnih modalitet. Ne samo znotraj generiranih generacijskih gledišč, ampak predvsem med in nad le-temi. Zato rej postane nujno najprej premisliti in opredeliti osrednje pokazatelje in podstati preiskovanega predmeta. S tem namenom se raziskava vodi v treh tendenčnih turnusih: uvodno iskanje preseka med modalitetami medkulturnosti in romanesknim modeliranjem preide v interakcijsko poantirana in idejno nadgrajevana jedrna pleksusa poglavij; preučevane romane in vanje prevedene podobe prvenstveno prebiramo kronološko in skozi sklicevanje na generacijske »grozde«, kasneje jih pregledujemo s primerjalne perspektive in predvsem glede na pridružene pokazatelje.

Temeljni predmet preiskave predstavljajo poglavitnejše pripovedne modalitete medkulturnosti. Iz tega razloga jih problemsko naslovimo in nanje naposled pogledamo tudi skozi kolesje konotacijskega dialoga med krojenimi generacijami. Tukaj podrobneje opredelimo in v ospredje pomaknemo pokazatelje poustvarjene (upovedane) medkulturnosti v preiskovanih romanih; mednje postavimo predvideni dogajalni prostor, položaj izkušajočega subjekta, prakso izrekanjskega preklapljanja in markacije medbesedilnega predstavljanja, sploh prostori postajajo posebej pomenljivi »pričevalci«: ker konstantneje kolorirajo premike medkulturnih konstelacij, nudijo prikladno kuliso, ki ustroji podtone poant in ne-prestano gradi tudi druge pokazatelje.

Raziskava krene k nastavkom medkulturne literarne vede, a se od teh tendenc tudi nenehno odmika; obravnava se namreč ne nanaša samo na razvidne ali videne vsebinske okvire, ampak je posebna pozornost privedena k obojim, k idejno-pomenskim in jezikovno-slogovnim podlagam podmen. Če na ravni nazorno-snovnega inventarja prevladajo plastovita okolja, poantiranja nestalnega prostora in praviloma ponotranjene problematike, pa na izrazni ravni namerimo nemalo modulacij kodnega prehajanja ali preskakovanja in medbesedilnega konotiranja, ki bodisi barvajo bivanjsko podstat bodisi botrujejo priklicevanju in predelovanju tradicije. A šele skozi raziskovanje vsega naštetega nastajajo pomenljive postavke o gradnji, premisah in premenah medkulturnih modalitet, ki resneje pričajo o posameznih praksah in podobah v predločenih romaneskni svetovih.

Recenzentki, ki med drugim priporočita natisnjenje, namigneta, da izdaja posreduje pomembnejše predstavnostno-procesualne poante in je v glavnem pregledno priglašena, kar umerja nesporno sprejemanje in spremljanje preiskovane problematike naposled tudi sredi semantično slovenskega prostora. Pričujoča prizadevanja prepoznavata kot temeljito študijo stanja, postrojeno na perspektivah predstavljanja in poustvarjanja prevalentnih podmen medkulturnosti v sodobnem slovenskem romanu (načeloma) od leta 1991 dalje; prof. dr. Blanka Bošnjak poudari, da raziskavo karakterizira »kleno« leto, ki ima na ravni osredinjenega slovenskega prostora posebno mesto, saj je povezano s precej prevratnim, nenadejanim in nepredvidljivim dogajanjem, tj. s prelomno narodno notacijo, prof. dr. Katja Mihurko Poniž nadaljuje, da knjiga ponudi poglobljeno in podrobno branje, podstavljeno s prikladno literaturo, inovativnejšimi interpretativnimi pristopi in prostranstvi primerjalnega pogleda v prepletanja med njimi. Tu v artikulacijsko jedro prehaja pripovedovalsko-idejna in nasploh transgeneracijska prevodnost preiskovanih romaneskni modeliranj, naslonjenih na silovitejša in slikovitejša stanja, spontano pretakana od modularne medkulturnosti k tendenčni transkulturnosti.

S sosledjem sodobnejših teorij, pestrostjo teoretskega sidranja in prakticiranjem polivalentnih interpretacij napotujemo k nadaljnjim preiskovanjem in nadgradnjam dosedanjih primarnih ali primerljivejših študij. Zato rej znotraj prikazane palete teoretskih tolmačenj, plasti in prepletanj peljemo

k premočrtnim metodično-raziskovalnim razmahom in razširitvam ter v navezovanju na pripete interpretacije pletemo premisleke okrog pripovednih modalitet medkulturnosti, ki med drugim presegajo pogosto prisotne pristranosti in pavšalnosti v preteklih preučevalnih prijemih. V raziskavi naslovimo nemalokatere loke ali linije, pridane bodisi k slovenski bodisi k odsevajočim drugim/tujim tradicijam, ne nazadnje pa jo velja z merodajnimi medmedijskimi parametri prenesti (»prevesti«) na polja preostalih umetnosti. Iz tega razloga monografija v mnogih pogledih predstavlja podlago za primerljive prihodnje preiskave, ponudi pa tudi temeljne predikate in poudarke za idejno nadgradnjo in dopolnjenje dosedanjih študij. (M. P.)